
Convenant Digitale
Onderwijsmiddelen en Privacy
- Leermiddelen en Toetsen -

Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy

- Leermiddelen en Toetsen -

Convenant over de bescherming van persoonsgegevens en waarborgen voor de zorgvuldige omgang met Persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van het gebruik van Digitale Onderwijsmiddelen voor het volgen van onderwijs bij Onderwijsinstellingen.

De Initiatiefnemers van het Convenant:

- de Vereniging PO-Raad
- de Vereniging VO-raad
- de vereniging Groep Educatieve Uitgeverijen
- de Vereniging Digitale Onderwijs Dienstverleners
- leden van de sectie educatief van de vereniging Koninklijke Boekverkopersbond, te weten: Van Dijk Educatie B.V., Iddink Voortgezet Onderwijs B.V., de Rolf groep B.V., Heutink Primair Onderwijs B.V., Odin Onderwijs B.V. (h.o.d.n. Heutink ICT) en Reinders Oisterwijk B.V.

overwogen dat:

- a Onderwijsinstellingen in het primair en voortgezet onderwijs in toenemende mate gebruikmaken van Digitale Onderwijsmiddelen ten behoeve van het geven van onderwijs en het gebruik van deze Digitale Onderwijsmiddelen grote voordelen kent. Het maakt het mogelijk onderwijs meer op maat aan te bieden aan leerlingen: een wens die in Nederland steeds breder wordt gedeeld;
- b een voorwaarde bij het gebruik van Digitale Onderwijsmiddelen is dat duidelijke afspraken worden gemaakt over de Verwerking van Persoonsgegevens. Met name leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs vormen op het punt van de bescherming van Persoonsgegevens een kwetsbare groep. Het is daarom belangrijk dat Onderwijsinstellingen met alle ketenpartijen (leveranciers en aanbieders) die Persoonsgegevens Verwerken goede afspraken maken over het regelen en borgen van privacy;
- c ten behoeve van deze voorwaarde in het Convenant afspraken worden vastgelegd tussen de PO-raad, VO-raad en de leden van de brancheorganisaties van educatieve uitgeverijen (Groep Educatieve Uitgeverijen), leveranciers van diensten en systemen in onderwijs-ICT (Vereniging Digitale Onderwijs Dienstverleners) en schoolleveranciers/distributeurs (sectie educatief van de Koninklijke Boekverkopersbond);
- d het Convenant tot stand is gekomen binnen het Doorbraakproject Onderwijs & ICT, dat als doel heeft een doorbraak te realiseren door het (beter) benutten van ICT voor maatwerk in het primair en voortgezet onderwijs;
- e uitgangspunt bij deze afspraken is dat de Onderwijsinstellingen de regie hebben en houden over de (Verwerking van) Persoonsgegevens en bepalen aan wie de gegevens mogen worden verstrekt. De Onderwijsinstellingen zijn de Verantwoordelijke voor de Verwerkingen van Persoonsgegevens in de zin van het Convenant;
- f er behoefte is aan een Ketenplatform waarin de Initiatiefnemers en Ketenpartijen zitting hebben om de afspraken in het Convenant te bewaken en zo nodig aan te passen aan gewijzigde regelgeving, technische ontwikkelingen, of inzichten.

en wensen de navolgende afspraken vast te leggen:

Artikel 1: Definities

In het Convenant wordt verstaan onder:

- 1 Betrokkene, Bewerker, Derde, Persoonsgegevens, Verwerking van Persoonsgegevens en Verantwoordelijke: de begrippen als gedefinieerd in artikel 1 van de Wbp;
- 2 Convenant: dit Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy;
- 3 Convenantpartij: een tot het convenant toetredende Onderwijsinstelling of Ketenpartij;
- 4 Digitaal Onderwijsmiddel: digitaal product en/of digitale dienst bestaande uit leerstof en/of toetsen en de daarmee samenhangende digitale diensten, gericht op onderwijsleersituaties, ten behoeve van het geven van onderwijs door of namens Onderwijsinstellingen;
- 5 Initiatiefnemers: partijen die de initiatiefnemers zijn van het Convenant als opgenomen in de aanhef van het Convenant;
- 6 Ketenpartij: een bedrijf of instelling die een aanbieder is van een Digitaal Onderwijsmiddel, of van een product of dienst als bedoeld in artikel 2 lid 3, en tevens Convenantpartij is;
- 7 Ketenplatform: het platform als bedoeld in artikel 8 van het Convenant;
- 8 Model Bewerkersovereenkomst: de model bewerkersovereenkomst als bedoeld in artikel 4 van het Convenant;
- 9 Onderwijsinstelling: het bevoegd gezag van een PO-school respectievelijk VO-school;
- 10 Reglement: het reglement als bedoeld in artikel 8 lid 4 van het Convenant;
- 11 Wbp: de Wet bescherming persoonsgegevens.

Artikel 2: Doel en reikwijdte van het Convenant

- 1 Doel van het Convenant is om waarborgen te creëren voor de zorgvuldige omgang met Persoonsgegevens door Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen die worden Verwerkt in het kader van het gebruik van Digitale Onderwijsmiddelen.
- 2 De reikwijdte van het Convenant strekt zich uit tot Verwerking van Persoonsgegevens door of in opdracht van Onderwijsinstellingen in het kader van het gebruik van Digitale Onderwijsmiddelen.
- 3 In het kader van dit Convenant wordt aan een Digitaal Onderwijsmiddel gelijkgesteld een digitaal product of digitale dienst ten behoeve van het onderwijs(proces) voor zover hierin Persoonsgegevens worden Verwerkt die verstrekt worden aan of afkomstig zijn uit een Digitaal Onderwijsmiddel.
- 4 In het 'Convenant School Informatie Systemen en Privacy' worden (aanvullende) afspraken gemaakt over de overige Verwerkingen van Persoonsgegevens binnen schoolinformatiesystemen, zoals leerlingadministratiesystemen, elektronische leeromgevingen en leerlingvolgsystemen.
- 5 Het Convenant is niet van toepassing op eventuele overige Verwerkingen waarvoor Ketenpartijen (met uitsluiting van Onderwijsinstellingen) Verantwoordelijke zijn.

Artikel 3: Rolverdeling

- 1 Voor Verwerkingen van Persoonsgegevens in de zin van het Convenant is de Onderwijsinstelling de Verantwoordelijke en de Ketenpartij de Bewerker. De Onderwijsinstelling heeft en houdt zelfstandige zeggenschap over het doel en de middelen van de Verwerking van de Persoonsgegevens.
- 2 De Ketenpartij draagt er zorg voor dat de Onderwijsinstelling (voorafgaand) wordt geïnformeerd over de diensten die door de Ketenpartij worden verleend in relatie tot de Verwerking van Persoonsgegevens, en keuzes die een Onderwijsinstelling daarbij heeft. De Onderwijsinstelling geeft vervolgens aan de Ketenpartij aan met welke Verwerking van Persoonsgegevens en daarbij behorende diensten zij in het kader van het gebruik van Digitale Onderwijsmiddelen akkoord gaat.
- 3 Convenantpartijen en Initiatiefnemers achten het van groot belang, en stimuleren in dat kader, dat Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen op de hoogte zijn van verplichtingen op grond van de Wbp en deze naleven.
- 4 De PO-Raad en de VO-raad zullen Onderwijsinstellingen ondersteunen bij vragen over de uitleg van het Convenant en de Model Bewerkerovereenkomst.

Artikel 4: Bewerkerovereenkomst

- 1 Als bijlage bij het Convenant is de Model Bewerkerovereenkomst opgenomen.
- 2 Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen maken bij afspraken over Digitale Onderwijsmiddelen waarbij Persoonsgegevens worden Verwerkt gebruik van de Model Bewerkerovereenkomst. Van de inhoud van de Model Bewerkerovereenkomst kan tussen deze partijen slechts schriftelijk en gemotiveerd worden afgeweken.
- 3 Ten behoeve van de invulling van de afspraak in het tweede lid zullen Initiatiefnemers, onder meer via voorlichting en ondersteuning, stimuleren dat bij het maken van afspraken tussen Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen gebruik wordt gemaakt van de Model Bewerkerovereenkomst.
- 4 In de Model Bewerkerovereenkomst zijn afspraken opgenomen, vooral met betrekking tot:
 - de tussen partijen afgesproken rolverdeling;
 - het na afloop van de overeenkomst terug leveren en vernietigen van Persoonsgegevens;
 - de wijze van de naleving van de geheimhoudingsplicht;
 - de bewaartermijnen van de te Verwerken Persoonsgegevens;
 - de voorwaarden bij het inschakelen van subbewerkers;
 - de voorwaarden bij doorgifte van gegevens naar landen buiten de EER;
 - de wijze van afhandeling van incidenten;
 - de procedure in verband met de rechten van de Betrokkenen;
 - de informatieverschaffing aan de Onderwijsinstelling mede ten behoeve van de leerlingen en ouders;
 - overzicht met betrekking tot de diensten die de Bewerker verleent, en de categorieën van Persoonsgegevens die in opdracht van Verantwoordelijke door de Bewerker worden Verwerkt;
 - overzicht met betrekking tot het beveiligingsbeleid en de getroffen beveiligingsmaatregelen, waarbij gebruik wordt gemaakt van de beveiligingsnormen en richtlijnen die in het Ketenplatform zijn/worden afgesproken.

Artikel 5: Doeleinden van de Verwerkingen in het kader van het Convenant

- 1 De Verwerking van Persoonsgegevens vindt plaats ten behoeve van:
 - a het met gebruikmaking van het Digitale Onderwijsmiddel geven en volgen van onderwijs en het begeleiden en volgen van leerlingen, waaronder:
 - de opslag van leer- en toetsresultaten;
 - het terugontvangen door de Onderwijsinstelling van leer- en toetsresultaten;
 - de beoordeling van leer- en toetsresultaten om leerstof en toetsmateriaal te kunnen krijgen, dat is afgestemd op de specifieke leerbehoefte van een leerling;
 - de beoordeling van de leer- en toetsresultaten van één leerling ten opzichte van de resultaten van een normgroep, om inzicht te krijgen hoe een leerling presteert ten opzichte van deze groep;
 - het kunnen uitwisselen van leer- en toetsresultaten tussen Digitale Onderwijsmiddelen.
 - b het geleverd krijgen/in gebruik kunnen nemen van Digitale Onderwijsmiddelen conform de afspraken die zijn gemaakt tussen de Onderwijsinstelling en de Ketenpartij;
 - c het verkrijgen van toegang tot de aangeboden Digitale Onderwijsmiddelen, waaronder de identificatie, authenticatie en autorisatie;
 - d de beveiliging, controle en preventie van misbruik en oneigenlijk gebruik, en het voorkomen van inconsistentie en onbetrouwbaarheid in de, met behulp van de Digitale Onderwijsmiddelen Verwerkte Persoonsgegevens;
 - e de continuïteit en goede werking van het Digitale Onderwijsmiddel conform de afspraken die zijn gemaakt tussen de Onderwijsinstelling en de Ketenpartij, waaronder het laten uitvoeren van onderhoud, het maken van een back-up, het aanbrengen van verbeteringen na geconstateerde fouten of onjuistheden en het krijgen van ondersteuning;
 - f onderzoek en analyse op basis van strikte voorwaarden vergelijkbaar met de op artikel 25 Wbp gebaseerde Wbp 'Gedagscode voor Onderzoek & Statistiek', ten behoeve van het (optimaliseren van het) leerproces of het beleid van de Onderwijsinstelling;
 - g het door de Onderwijsinstelling voor onderzoeks- en analyse doeleinden beschikbaar kunnen stellen van volledig geanonimiseerde Persoonsgegevens om daarmee de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren;
 - h het beschikbaar stellen van gegevens voor zover noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen die worden gesteld aan Onderwijsmiddelen.
- 2 De Verwerking van Persoonsgegevens met betrekking tot leer- en toetsresultaten vindt nooit plaats voor reclaimedoeleinden of het doen van aanbiedingen door Ketenpartijen.
- 3 Er vindt door Ketenpartijen geen verstrekking van Persoonsgegevens aan Derden plaats, tenzij deze uitwisseling plaatsvindt in opdracht van en met instemming van de Onderwijsinstelling of wanneer dit noodzakelijk is om te voldoen aan een wettelijke verplichting.

Artikel 6: Pseudonimisering

- 1 Indien redelijkerwijs mogelijk streven Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen ernaar om bij de uitwisseling van Persoonsgegevens tussen Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen gepseudonimiseerde Persoonsgegevens te gebruiken.
- 2 Over de wijze waarop, door wie en op welk moment pseudonimisering plaatsvindt, kan nader overleg worden gevoerd in het Ketenplatform met het doel om te komen tot afspraken die in een wijziging op het Convenant zullen worden vastgelegd.

Artikel 7: Wettelijke informatieverplichtingen en meldingsplicht

- 1 De Onderwijsinstelling informeert, al dan niet met gebruikmaking van door de Bewerker geleverde informatie als bedoeld in artikel 3 lid 2, de (ouders van) leerlingen van wie Persoonsgegevens worden Verwerkt in een Digitaal Onderwijsmiddel en welke maatregelen er zijn getroffen om de privacy volgens de afspraken in het Convenant te kunnen waarborgen.
- 2 De (ouders van) leerlingen worden bij deze informatieverstrekking gewezen op hoe zij gebruik kunnen maken van de wettelijke rechten van de Betrokkene, zoals het inzagerecht, het recht op correctie van gegevens of het recht van verzet. Voor de uitoefening van deze rechten dienen Betrokkenen zich te wenden tot de Onderwijsinstelling.
- 3 De Onderwijsinstelling onderzoekt of de Verwerking van Persoonsgegevens in de zin van het Convenant valt onder een wettelijke meldingsplicht, en draagt zorg voor een eventuele melding.

Artikel 8: Het Ketenplatform

- 1 Om de samenwerking tussen de Initiatiefnemers, Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen te concretiseren en de naleving van afspraken te borgen, wordt een Ketenplatform opgericht waarin Initiatiefnemers en Ketenpartijen zitting hebben.
- 2 In het Ketenplatform wordt/worden onder meer:
 - de uitvoering van de afspraken en de onderwerpen van het Convenant periodiek geëvalueerd en eventuele voorstellen tot wijziging, aanvulling of uitbreiding van het Convenant behandeld;
 - afspraken gemaakt over de voortgang van de uitvoering van het Convenant;
 - informatie uitgewisseld met betrekking tot de onderwerpen die in het Convenant zijn geregeld;
 - overleg gevoerd over de invloed van nieuwe wetgeving, technologische of andere ontwikkelingen op het Convenant en de werking van het Convenant in de praktijk en behoefte aan ondersteuning of instrumenten daarbij, een en ander op basis van risicoanalyses en best practices;
 - overleg gevoerd en afspraken gemaakt over het te realiseren niveau van informatiebeveiliging, waaronder de beveiligingsnormen, de beveiligingsaudits, de toegang tot de Persoonsgegevens en de afhandeling van incidenten;
 - overleg gevoerd over op welke wijze vorm kan worden gegeven aan het vraagstuk van privacy by design en privacy by default bij de ontwikkeling van Digitale Onderwijsmiddelen.

- 3 De PO-raad en VO-raad dragen gezamenlijk zorg voor de continuïteit en facilitering van het Ketenplatform.
- 4 De Initiatiefnemers en Ketenpartijen zullen in gezamenlijkheid en in onderling overleg nadere afspraken maken over de procedure in verband met de wijziging van het Convenant, alsmede over de governance, de besluitvorming, de bevoegdheden, de kostenstructuur, de klachtenprocedure en de nadere invulling van het beheer van het Ketenplatform. Deze afspraken worden vastgelegd in een Reglement.
- 5 Voor zover de besluitvormingsprocedure, waaronder de mogelijkheid tot het doorvoeren van wijzigingen, nog niet is geregeld middels het Reglement, geschiedt besluitvorming en wijziging van het Convenant slechts met instemming van alle Initiatiefnemers.
- 6 Voor zover van toepassing vertegenwoordigen de Initiatiefnemers binnen het Ketenplatform hun leden en rapporteren zij over resultaten van het overleg in het Ketenplatform. Onderwijsinstellingen worden in het Ketenplatform in beginsel vertegenwoordigd door de PO-Raad en VO-Raad.

Artikel 9: Naleving afspraken

- 1 De Initiatiefnemers en Ketenpartijen stellen in het Ketenplatform een structuur vast voor monitoring van, en controle op, de naleving van de afspraken binnen het Convenant.
- 2 Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen nemen, voor zover mogelijk, afspraken met betrekking tot de naleving van het Convenant op in onderlinge afspraken, contracten - onder meer in het kader van aanbestedingen - en spreken elkaar onderling hierop aan.

Artikel 10: Financiering

- 1 De Initiatiefnemers en Ketenpartijen maken binnen het Ketenplatform afspraken over de financiering van de kosten voor uitvoering van het Convenant en voor deelname aan en instandhouding van het Ketenplatform.

Artikel 11: Inwerkingtreding, toetreding en uittreding

- 1 De vereniging Groep Educatieve Uitgeverijen, de Vereniging Digitale Onderwijs Dienstverleners, leden van de sectie educatief van de vereniging Koninklijke Boekverkoopersbond, en de Vereniging PO-Raad en VO-raad die de bij hen aangesloten schoolbesturen vertegenwoordigen, onderschrijven door ondertekening de uitgangspunten en afspraken van het Convenant.
- 2 Het Convenant treedt in werking na ondertekening door Initiatiefnemers.
- 3 Nog niet bij het Convenant aangesloten Ketenpartijen en niet door de PO-Raad en VO-raad vertegenwoordigde Onderwijsinstellingen kunnen zich aansluiten bij het Convenant door de verklaring, die is opgenomen in bijlage 2 bij het Convenant, te ondertekenen en toe te zenden aan het secretariaat van het Ketenplatform.
De PO-raad en VO-raad dragen zorg voor het beheer van de uit het Convenant voorko-

- 4 mende activiteiten waaronder het secretariaat van het Ketenplatform en een register van Convenantpartijen.

Het Convenant is aangegaan voor onbepaalde duur.

- 5 Een Initiatiefnemer en een Convenantpartij kan deelname aan het Convenant opzeggen.
- 6 Deze opzegging geschiedt schriftelijk en dient te worden gericht aan het secretariaat van het Ketenplatform.

Artikel 12: Afdwingbaarheid, klachten en geschillen

- 1 Eventuele klachten over en geschillen tussen Convenantpartijen betreffende de interpretatie of uitvoering van de bepalingen in het Convenant worden in onderling overleg in het Ketenplatform dan wel op een nader in het Reglement overeen te komen wijze opgelost.

De bepalingen in het Convenant zijn niet in rechte afdwingbaar.

- 2 In de bewerkerovereenkomst tussen Onderwijsinstellingen en Ketenpartijen kunnen in
- 3 afwijking van lid 2 afspraken worden gemaakt over de toepasselijkheid en afdwingbaarheid van het Convenant.

Algemene toelichting

Vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen en ketenpartijen hebben gezamenlijk het initiatief genomen om afspraken te maken over het regelen en borgen van de persoonlijke levenssfeer van personen over wie persoonsgegevens worden verwerkt in het kader van het gebruik van digitale onderwijsmiddelen.

Deze afspraken zijn vastgelegd in het convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy, dat ziet op leermiddelen en toetsen. Uitgangspunt bij deze afspraken is dat de onderwijsinstellingen de regie hebben en houden over de verwerking van persoonsgegevens, en zelf bepalen waarvoor de gegevens worden gebruikt of aan wie de gegevens mogen worden verstrekt. De onderwijsinstellingen zijn daarbij de verantwoordelijke voor de verwerkingen van persoonsgegevens in de zin van het convenant.

Het convenant is in belangrijke mate een concretisering van verplichtingen die uit de Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp) voortvloeien. Als zodanig is het te zien als een uitgewerkte regeling om met behulp van gemeenschappelijk aanvaarde afspraken de onderwijsinstellingen en ketenpartijen te ondersteunen bij de naleving van de wettelijke regels.

Daarnaast regelt het convenant de oprichting van een ketenplatform waarin de initiatiefnemers van het convenant en de ketenpartijen zitting hebben. Dit platform dient om de afspraken te bewaken en zo nodig aan te passen aan gewijzigde regelgeving, technische ontwikkelingen of inzichten.

Als bijlage bij het convenant is een Model Bewerkerovereenkomst opgenomen. De uitgangspunten van dit model sluiten aan bij de bepalingen in het convenant, de Wbp en de uitgangspunten zoals de toezichthouder deze in richtsnoeren en uitspraken heeft aangegeven.

Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Digitaal onderwijsmiddel

Onder 'digitaal onderwijsmiddel' wordt in het convenant een digitaal product of digitale dienst verstaan die bestaat uit leerstof of toetsen en is bedoeld voor het geven van onderwijs door of namens de onderwijsinstelling. Het onderwijsmiddel moet gericht zijn op onderwijsleersituaties of toetsen en omvat ook de eventueel daarmee samenhangende aangeboden digitale diensten van ketenpartijen.

Ketenpartijen

Bij het gebruik van digitale onderwijsmiddelen, waaronder digitale leermiddelen en toetsen, worden persoonsgegevens verwerkt. Het gaat daarbij niet alleen om de opslag, maar bijvoorbeeld ook om de toegang, doorgifte en verzending van de gegevens. Hierbij vindt verwerking van gegevens plaats via onder meer leerlingadministratiesystemen, leerlingvolgsystemen, elektronische leeromgevingen en de systemen die leermiddelen en toetsen beschikbaar stellen. Gezamenlijk vormen ze het 'gegevensverwerkende proces' rond onderwijsmiddelen.

Binnen dit proces zijn meer partijen betrokken dan alleen de aanbieders van digitale leer- en toetsmiddelen. De leveranciers, distributeurs, uitgevers en ontwikkelaars vormen met elkaar een keten van partijen die digitaal leren en toetsen voor de leerling en de onderwijsinstelling mogelijk maken. Deze ketenpartijen staan naast de onderwijsinstellingen centraal binnen dit convenant.

Onderwijsinstelling

Daar waar in dit convenant wordt gesproken over onderwijsinstelling wordt het bevoegd gezag van een PO-school respectievelijk VO-school bedoeld.

Convenantpartij

Ketenpartijen, en onderwijsinstellingen die niet worden vertegenwoordigd door de PO-Raad of de VO-raad, kunnen toetreden tot het convenant en worden daarmee convenantpartij. Voor wat betreft de toetreding geeft artikel 11 Convenant de voorwaarden.

Artikel 2

Het convenant ziet op alle verwerkingen van persoonsgegevens door of in opdracht van onderwijsinstellingen die plaatsvinden in het kader van het gebruik van digitale onderwijsmiddelen. Het kan daarbij ook gaan om het verwerken van zogenaamde 'bijzondere gegevens' in de zin van artikel 16 Wbp, zoals gegevens met betrekking tot de gezondheid (bijv. dyslexie).

Onder de verwerkingen in het kader van het gebruik van digitale onderwijsmiddelen vallen niet alleen de verwerkingen van gegevens met digitale onderwijsmiddelen, maar ook verwerkingen in het kader van het verschaffen van toegang tot, het gebruik, de levering, de distributie en het onderhoud, en de ondersteuning van deze digitale onderwijsmiddelen.

Daarnaast ziet het ook op de uitwisselingen van persoonsgegevens die in dat verband plaatsvinden tussen onderwijsinstellingen en ketenpartijen, en ketenpartijen onderling.

Bij bovenstaande verwerkingen gaat het daarom ook over de uitwisseling en opslag via leerlingadministratiesystemen, leerlingvolgsystemen, elektronische leeromgevingen en de systemen die leermiddelen en toetsen beschikbaar stellen. Om al deze verwerkingen onder de reikwijdte van het convenant te laten vallen, schakelt artikel 2, derde lid, de digitale producten of diensten ten behoeve van het onderwijs(proces) gelijk aan onderwijsmiddelen, voor zover hierin gegevens worden verwerkt die verstrekt worden aan of afkomstig zijn uit een digitaal onderwijsmiddel.

Het Convenant 'School Informatie Systemen en Privacy'

Bij het opstellen van het convenant 'Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy (Leermiddelen en Toetsen)' is besloten over meer privacyvraagstukken die spelen binnen onderwijsinstellingen afspraken vast te leggen. Het huidige convenant zal in de toekomst onderdeel gaan uitmaken van een stelsel van convenanten, dat ziet op gegevensverwerkingen door onderwijsinstellingen binnen andere inhoudelijke domeinen zoals in het kader van de zorgtaken of bekostiging van de onderwijsinstelling. Omdat het in dat geval over andere verwerkingen gaat dan het huidige convenant, en daarbij deels ook andere partijen betrokken zullen zijn vanuit specifieke juridische rollen, moeten daarover afzonderlijke afspraken worden gemaakt in een afzonderlijk convenant. Het doel van het stelsel van convenanten is vooral om de onderlinge samenhang inzichtelijk te maken en de afspraken zoveel mogelijk uniform vast te leggen.

Voor verwerkingen die buiten de reikwijdte van dit convenant vallen zal als eerste een *Convenant 'School Informatie Systemen en Privacy'* worden opgesteld (artikel 2, vierde lid Convenant). Dit convenant zal zich met name richten op overige verwerkingen van persoonsgegevens via leerling administratiesystemen, leerlingvolgsystemen en elektronische leeromgevingen die buiten de reikwijdte van het huidige convenant vallen.

Artikel 2, vijfde lid geeft aan dat bepaalde soorten verwerkingen van gegevens, die bijvoorbeeld te maken hebben met het betalen van de nota, in de relatie tussen onderwijsinstelling en ketenpartij niet onder de werkingssfeer van het convenant hoeven te vallen.

De reden is dat deze verwerkingen niet betrekking hebben op de verwerking van gegevens in opdracht van de school. Datzelfde geldt voor educatieve onderwijsmiddelen die door gebruikers voor privégebruik worden aangeschaft.

Ook het gebruik van digitale onderwijsmiddelen waarbij géén persoonsgegevens worden verwerkt valt buiten de scope van het convenant. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onderwijsmiddelen die op cd-rom worden aangeboden of aan online digitale onderwijsmiddelen waarbij geen persoonsgegevens worden verwerkt.

Artikel 3

De rolverdeling die hier wordt beschreven stelt nadrukkelijke eisen aan beide partijen. De onderwijsinstelling moet de verantwoordelijkheid voor de verwerkingen op zich nemen, en daarnaar handelen.

Dat zal in de praktijk echter niet altijd eenvoudig zijn. De onderwijsinstelling moet voor het maken van keuzes en beslissingen die voortvloeien uit de verplichtingen die op basis van de wet op een verantwoordelijke voor de gegevensverwerking rusten, over voldoende informatie beschikken om deze keuzes en beslissingen te kunnen maken. In veel gevallen zal de onderwijsinstelling echter te weinig kennis hebben over een specifieke verwerking.

Dit veelal in tegenstelling tot de ketenpartij, die in de regel juist goed op de hoogte is van de verwerkingen met behulp van de eigen producten en diensten. De ketenpartij dient zich daarom - als bewerker - te realiseren dat de onderwijsinstelling - als verantwoordelijke - over de verwerkingen met behulp van zijn diensten of producten, tijdig en toereikend moet worden geïnformeerd. Denk daarbij aan informatie over de werking van het product, de gegevens die worden verwerkt, de beveiliging, of de gegevens die met het product worden gegenereerd. Dergelijke informatie zal in de praktijk worden verschaft via de uniforme Privacy Bijsluiter, die een bijlage vormt van de Model Bewerkersovereenkomst bij dit convenant.

Onbedoelde rolverschuiving

De onderwijsinstelling moet met name bij het maken van afspraken over de producten, diensten en bijbehorende persoonsgegevensverwerkingen goed worden geïnformeerd over de keuzes die de onderwijsinstelling daarbij heeft (artikel 3, tweede lid, Convenant). Op basis van deze informatie moet de onderwijsinstelling aangeven welke producten, diensten en bijbehorende gegevensverwerkingen deze daadwerkelijk wil afnemen. Als de onderwijsinstelling deze afweging en keuze niet voldoende kan maken, bestaat de kans dat niet de onderwijsinstelling maar de ketenpartij onbedoeld als verantwoordelijke in de zin van Wbp moet worden aangemerkt. Dit moet worden voorkomen.

Artikel 4

Artikel 14 Wbp schrijft voor dat er aan de samenwerking met de bewerker een overeenkomst ten grondslag moet liggen. Het convenant bevat als bijlage een Model Bewerkersovereenkomst, waarover is afgesproken dat onderwijsinstellingen en ketenpartijen deze gebruiken bij het maken van afspraken over de verwerking van persoonsgegevens in het kader van het convenant.

Indien door specifieke omstandigheden geen gebruik kan worden gemaakt van (onderdelen van) de Model Bewerkersovereenkomst, dan kan daar alleen gemotiveerd en schriftelijk van worden afgeweken. Gezien het aantal bepalingen dat ofwel wettelijk is voorgeschreven, of waarvan de toezichthouder (het College bescherming persoonsgegevens), aangeeft dat deze in de bewerkersovereenkomst moeten worden opgenomen, is de ruimte voor afwijking van de bepalingen in het model beperkt.

In artikel 4, vierde lid, is een niet limitatief overzicht opgenomen van onderwerpen die zijn opgenomen in de bewerkersovereenkomst. Deze onderwerpen volgen in belangrijke mate ofwel uit de wet, ofwel uit de voorwaarden die het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) aan een bewerkersovereenkomst stelt. Bij het opstellen van de overeenkomst is gebruik gemaakt van de 'CBP Richtsnoeren beveiliging van persoonsgegevens' uit 2013.

Belangrijke onderwerpen in de Model Bewerkersovereenkomst zijn de rolverdeling en het voorkomen van een onbedoelde verschuiving in die rolverdeling (zie artikel 3). Een ander onderwerp is de voorwaarden bij het inschakelen van zogenaamde 'subbewerkers'. Van een 'subbewerker' is bijvoorbeeld sprake als een onderwijsinstelling persoonsgegevens laat verwerken in het kader van het gebruik van een leermiddel door een ketenpartij, waarbij deze ketenpartij (een deel van) de gegevensverwerking aan een andere partij uitbesteedt. De onderwijsinstelling is dan de verantwoordelijke in de zin van de Wbp, de leverancier de bewerker, die op zijn beurt weer een (of meerdere) subbewerker inschakelt, afhankelijk van de wijze waarop het leermiddel of de onderwijstoepassing is ingericht.

Artikel 5

Artikel 5 bevat doeleinden voor de onderwijsinstelling bij het verwerken van persoonsgegevens in het kader van het convenant. Het betreft hier doeleinden van de onderwijsinstelling in de hoedanigheid van verantwoordelijke voor de gegevensverwerking.

- *Onderdeel a* beschrijft als belangrijkste doelstelling het verwerken van gegevens ten behoeve van het geven en volgen van onderwijs en het begeleiden en volgen van leerlingen bij gebruikmaking van het digitale onderwijsmiddel.
- *Onderdeel b* ziet op het verwerken van gegevens welke noodzakelijk is voor de levering van een digitaal onderwijsmiddel via bijvoorbeeld een distributeur.
- *Onderdeel c* ziet op het verwerken van gegevens welke noodzakelijk is om als betrokkene – zoals de leerling - toegang te krijgen tot een digitaal onderwijsmiddel, bijvoorbeeld via Basispoort, Stichting Edu-iX, of de Kennisnet Federatie.
- *Onderdeel d* ziet op het verwerken van persoonsgegevens om controle uit te kunnen oefenen of bijvoorbeeld geen misbruik is, of wordt gemaakt van het digitale onderwijsmiddel, en ziet bijvoorbeeld ook op het door een bewerker kunnen maken van een back-up van de gegevens.
- *Onderdeel e* ziet onder meer op het verwerken van persoonsgegevens door een service-desk van de bewerker die voor de uitvoering van het werk toegang nodig heeft tot de persoonsgegevens, bijvoorbeeld om storingsen te verhelpen of om ondersteuning te bieden als een leerling geen toegang krijgt tot het digitale onderwijsmiddel. Onder deze doelstelling valt nadrukkelijk niet het verwerken van gegevens ten behoeve van de productverbetering van de ketenpartijen.
- *Onderdeel f*: Onder deze doelstelling valt het in opdracht van de onderwijsinstelling verstrekken van leerresultaten aan externe partijen ten behoeve van onderzoek. Een voorbeeld hiervan is een onderzoek naar leeropbrengsten door een universiteit. Het ter beschikking stellen van de gegevens voor een onderzoek is alleen toegestaan indien het onderzoek wordt uitgevoerd onder strikte voorwaarden vergelijkbaar met de door het CBP goedgekeurde Wbp 'Gedragscode voor Onderzoek & Statistiek'. De exacte voorwaarden en verplichtingen waaraan het onderzoek en de onderzoeker moeten voldoen worden binnen het ketenplatform nader uitgewerkt en vastgesteld. Bij de totstandkoming van deze voorwaarden en verplichtingen is de Wbp "Gedragscode voor Onderzoek & Statistiek" leidend.

Onderdeel f heeft overigens geen betrekking op kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeken via vragenlijsten of interviews zonder dat daarbij persoonsgegevens uit leermiddelen worden gebruikt. Dit type onderzoeken wordt bijvoorbeeld gebruikt om inzicht te krijgen in de voorkeuren van docenten, of de producttevredenheid.

- *Onderdeel g*: Het gaat bij deze doelstelling om het anonimiseren van persoonsgegevens, zodat deze geanonimiseerde gegevens vervolgens bruikbaar zijn voor onderzoek om de kwaliteit van het onderwijs verder te verbeteren, en om bijvoorbeeld de leerervaring van een leerling te optimaliseren.

Anonieme gegevens zijn gegevens betreffende een natuurlijke persoon die eerder identificeerbaar was, maar die na het anonimiseren niet, of slechts met onevenredige tijd en moeite, kan worden geïdentificeerd, noch door de voor de verwerking verantwoordelijke, noch door een andere partij of persoon.

Er zijn meerdere mogelijkheden en technieken om gegevens zodanig te anonimiseren dat deze gegevens niet meer terug te herleiden zijn naar een natuurlijke persoon. Anonimiseren sluit overigens niet uit dat de gegevens niet meer individualiseerbaar zijn, maar dan alleen als het met de gegevens niet meer mogelijk is om de identiteit van de natuurlijke persoon te achterhalen.

Omdat de gegevens na het anonimiseren geen persoonsgegevens meer zijn, vallen deze gegevens verder buiten de scope van de afspraken waarop het convenant ziet. Het onderzoek waarop onderdeel (g) ziet wijkt af van het soort onderzoeken zoals bedoeld onder onderdeel (f) omdat bij onderzoek zoals bedoeld onder onderdeel (f) juist niet uitgesloten is dat met persoonsgegevens wordt gewerkt.

- *Onderdeel h:* in bepaalde gevallen kan het noodzakelijk zijn dat een ketenpartij gebruik moet maken van persoonsgegevens waarvoor de onderwijsinstelling de verantwoordelijke is, bijvoorbeeld voor het verkrijgen van een COTAN certificering. Onderwijsinstellingen mogen in bepaalde gevallen geen gebruik maken van deze onderwijsmiddelen indien deze certificering ontbreekt. De Onderwijsinspectie ziet erop toe dat onderwijsinstellingen zich hieraan houden.

Toelichting: Vanaf 2014 gelden er bijvoorbeeld wettelijke eisen met betrekking tot leerling- en onderwijsvolgsysteem. Sinds 1 augustus 2014 is artikel 11, zevende en achtste lid van de Wet op de expertisecentra in werking getreden. Hierin wordt bepaald dat scholen voor (voorgezet) speciaal onderwijs voor alle leergebieden, zoals genoemd in het derde lid van artikel 11, een leerling- en onderwijsvolgsysteem moeten hebben. Voor het meten van de leervorderingen in de kennis en vaardigheden op het gebied van Nederlandse taal, rekenen en wiskunde moeten dit lesstof-onafhankelijke toetsen zijn die voldoen aan het kwaliteitsoordeel van de COTAN (Commissie Testaangelegenheden Nederland).

Grondslagen

De grondslagen zoals bedoeld in artikel 8 Wbp voor de verwerkingen kunnen verschillen. Soms zal de grondslag voor de verwerking gelegen zijn in de naleving van een wettelijke verplichting zijn (art. 8.c. Wbp). Dit is bijvoorbeeld het geval bij leerlingvolgsystemen. Maar ook andere grondslagen kunnen van toepassing zijn. Zo zal bij openbare scholen de grondslag gelegen zijn in de uitvoering van een publiekrechtelijke taak (art. 8.e.Wbp), en in andere gevallen kan het bijvoorbeeld gaan om het gerechtvaardigd belang van de onderwijsinstelling (8.f. Wbp).

Artikel 5, lid 2 bepaalt dat ketenpartijen nooit een aanbieding zullen doen of reclame maken aan een betrokkene op basis van leerresultaten vanuit onderwijsmiddelen van deze leerling of ouder die vallen onder dit convenant. Buiten de reikwijdte van deze bepaling vallen bijvoorbeeld algemene nieuwsbrieven die aan ouders kunnen worden verstuurd wanneer deze zich hiervoor zelf hebben ingeschreven bij een ketenpartij.

Overigens mag ook op basis van het convenant 'Scholen voor primair en voortgezet onderwijs en sponsoring' in lesmaterialen en in leermiddelen geen (impliciete) reclame voorkomen en mag geen sprake zijn van onvolledige of subjectieve informatie. Dit convenant is voorafgaand aan het sluiten van dit convenant opnieuw bekrachtigd tot en met 2018. Diverse initiatiefnemers van het convenant zijn partij bij dit sponsorconvenant.

Artikel 6

Gelijktijdig met de totstandkoming van het convenant wordt in het kader van het Doorbraakproject Onderwijs & ICT onderzocht in hoeverre het mogelijk is de persoonsgegevens die worden gebruikt binnen het onderwijs te pseudonimiseren. Omdat er ten tijde van het afsluiten van het convenant nog geen duidelijkheid bestond over de mogelijkheden en randvoorwaarden rond pseudonimisering, zijn in het convenant geen concrete afspraken vastgelegd, maar wordt slechts een intentie uitgesproken.

Artikel 7

Wettelijke informatieplicht

Artikel 7 sluit aan bij de rechten van de betrokkenen, met name de informatieverplichting die rust op de verantwoordelijke. Zo moet een onderwijsinstelling met name leerlingen en ouders ('betrokkenen') actief informeren over elke persoonsgegevensverwerking waarvan deze niet al op de hoogte zijn. De onderwijsinstelling heeft om aan de informatieverplichting uit de Wbp te voldoen, informatie nodig. De onderwijsinstelling zal deze informatie actief moeten verzamelen.

De ketenpartij zal een deel van deze informatie - voor zover dit ziet op de aangeboden diensten en producten -in veel gevallen vaak al aan de onderwijsinstelling moeten aanleveren. Dit moet bijvoorbeeld op basis van artikel 3 Convenant, of op basis van de Model Bewerkerovereenkomst. Onderdeel van de Model Bewerkerovereenkomst vormt een door de ketenpartij in te vullen 'Privacy Bijsluiter', waarin onder meer moet zijn aangegeven welke persoonsgegevens worden verwerkt en welke waarborgen zijn getroffen om de privacy van de betrokkenen te beschermen. De onderwijsinstelling kan deze bijsluiter gebruiken om de ouders adequaat te informeren.

Wettelijke meldingsplicht

Onderwijsinstellingen moeten in beginsel gegevensverwerkingen waarvoor zij de verantwoordelijke in de zin van de wet zijn melden bij het CBP. Deze verplichting vervalt indien de verwerking valt onder een van melding vrijgestelde verwerking van persoonsgegevens zoals opgenomen in het Wbp Vrijstellingsbesluit. Voorheen vielen verwerkingen binnen onderwijsinstellingen in de regel onder deze vrijstellingen. Bij het gebruik van digitale onderwijsmiddelen kan dit anders zijn.

De onderwijsinstelling dient zelf te onderzoeken of de verwerking alsnog moet worden gemeld bij het CBP. Indien blijkt dat hier behoefte aan is, zullen De PO-Raad en VO-Raad zorgdragen voor een model van een melding bij het CBP.

Artikel 8

Het ketenplatform zal de drager worden van de afspraken en intenties die in het convenant zijn vastgelegd. De PO- en VO-raad zijn de trekkers van het platform. Met de komende wetwijzigingen die worden verwacht – ook in Europees verband – zal de rol van het platform zodanig moeten zijn dat deze de ontwikkelingen in goede banen kan leiden. Dit vereist de inzet van alle initiatiefnemers en convenantpartijen die elkaar hierop ook op kunnen aanspreken.

In de Model Bewerkerovereenkomst zal in de bijlage moeten worden omschreven welke beveiligingsmaatregelen er worden getroffen. Aangezien artikel 13 Wbp een optimaliseringsvereiste bevat, zal de beveiliging een continu punt van aandacht en zorg moeten blijven. De beveiliging zal daarom vast onderdeel worden van overleg in het ketenplatform, waarbij in gezamenlijkheid gestreefd zal worden naar een zo optimaal mogelijke beveiligingsnorm welke bovendien passend is gelet op de belangen van de betrokkenen en de kosten die met de beveiliging gepaard gaan. Het platform zal waar mogelijk directe aansluiting zoeken bij andere reeds lopende initiatieven op het gebied van informatiebeveiliging in het onderwijs.

Voor zover van toepassing vertegenwoordigen de initiatiefnemers binnen het ketenplatform hun leden en rapporteren zij over de resultaten van het overleg in het ketenplatform via de hun beschikbare communicatiekanalen.

Artikel 9 en artikel 12

Hoewel een convenant vooral een intentieverklaring is, zullen de initiatiefnemers en ketenpartijen in het ketenplatform wel een structuur vaststellen voor monitoring van, en controle op, de naleving van de afspraken binnen het convenant. En ondanks dat de afspraken in het convenant niet in rechte afdwingbaar zijn, zal gebruikmaking van de Model Bewerkerovereenkomst ertoe leiden dat veel afspraken toch afdwingbaar worden. Ook op deze wijze worden partijen gebonden aan afspraken in het convenant.

Overigens zal ook het CBP vanuit het eigen kader toezicht kunnen houden en een oordeel kunnen geven in hoeverre onderwijsinstellingen en ketenpartijen zich aan de wet houden. Het ligt in de lijn der verwachting dat het CBP hierbij ook de afspraken in het convenant en de Model Bewerkerovereenkomst in een weging meeneemt.

De inrichting en positionering van het ketenplatform zal nader vorm worden gegeven. Daarbij is de benaming "ketenplatform" gekozen als voorlopige werktitel.

Artikel 11

Ondertekening door de initiatiefnemers van het convenant

Het convenant wordt in eerste instantie ondertekend door de initiatiefnemers van het convenant. Het convenant treedt in werking na ondertekening door initiatiefnemers.

Ondertekening door overige partijen

Ondertekening van het convenant staat uitdrukkelijk open voor nog niet aangesloten partijen en instellingen. Het ketenplatform zal zich actief inzetten om ook de niet aangesloten partijen aan te sporen te ondertekenen. Overigens worden partijen die nog niet ondertekend hebben door ondertekening van de Model Bewerkersovereenkomst indirect wel gebonden aan afspraken zoals neergelegd in het convenant.

Nog niet aangesloten partijen en instellingen kunnen zich aansluiten bij het convenant door de verklaring die is opgenomen in bijlage 2 bij het convenant te ondertekenen. Niet bij de PO-Raad en VO-raad aangesloten onderwijsinstellingen kunnen zich aanmelden waarna zij als convenantpartij worden aangemerkt. In het ketenplatform worden ook deze onderwijsinstellingen in beginsel vertegenwoordigd door de PO-Raad en VO-Raad.